

आचार्य-सत्रार्द्धपरीक्षापाठ्यक्रमः

(नियमितच्छात्राणां कृते)

तृतीयसत्रार्द्धः

2015-16

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रेषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regsvvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvujjain.org

45

अध्यक्ष
विश्वविद्यालय अध्यापन विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय, उज्जयिनी

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

तृतीयसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्

विषयः काव्यशास्त्रम्(रसग धरः)

पूर्णा 50

एककः 1: रसग धरः

(प्रथमानने प्रारम्भतः काव्यकारणविवेचनपर्यन्तम्)

07

एककः 2: रसग धरः

(प्रथमाने काव्यभेदनिरूपणम्)

07

एककः 3: रसग धरः

(प्रथमानने रसस्वरूपनिरूपणम्)

07

एककः 4: रसग धरः

(प्रथमानने रसभेदनिरूपणम्)

07

एककः 5: रसग धरः

(प्रथमानने रसदोषनिरूपणम्)

07

अनुशंसितग्रन्थः —

1 रसग धरः — जगन्नाथः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)

प्राप्तिस्थानम् — चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्—द्वितीयम्
विषयः काव्यशास्त्रम्(रसग धरः)

	पूर्णा	50
एककः 1: रसग धरः (प्रथमानने शब्दगुणनिरूपणम्)	07	
एककः 2: रसग धरः (प्रथमानने अर्थगुणनिरूपणम्)	07	
एककः 3: रसग धरः (प्रथमानने भावध्वनिनिरूपणम्)	07	
एककः 4: रसग धरः (प्रथमानने रसाभासनिरूपणम्)	07	
एककः 5: रसग धरःकारस्यपरिचयः		07

अनुशंसितग्रन्थः -

1 रसग धरः	-	जगन्नाथः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतम्)
प्राप्तिस्थानम्	-	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः -

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

अध्यक्ष

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धम्
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम्-तृतीयम्
विषयः नलचम्पूकाव्यम्

पूर्णा 50

एककः 1: नलचम्पू: (प्रथमोच्छ्वासे आरम्भतो घन्यास्ते 0 पद्यसंख्या 35 पर्यन्तो भागाः)	07
एककः 2: नलचम्पू (प्रथमोच्छ्वासे ये कुन्दद्यतयः 0 प्रभृति समाप्तिं यावत्)	07
एककः 3: नलचम्पू (द्वितीयोच्छ्वासः)	07
एककः 4: नलचम्पू (तृतीयोच्छ्वासः)	07
एककः 5: नलचम्पू (चतुर्थोच्छ्वासः)	07

अनुशंसितग्रन्थः -

1 नलचम्पूः	- त्रिविक्रमभट्टः
प्राप्तिस्थानम्	- चौखम्माविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः -

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः
तृतीयसत्रार्द्धः
साहित्यम्
प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्
विषयः संस्कृतवाङ्मयेतिहासः

पूर्णा 50

एककः 1 वैदिसाहित्येतिहासः (वेदाः, वेदाङ्गानि, ब्रह्मण्यग्रन्थाः, आरण्यकाः)	07
एककः 2 वैदिसाहित्येतिहासः (उपनिषदः, पुराणसाहित्यम्, धर्मशास्त्रम्)	07
एककः 3 लौकिकसंस्कृत साहित्येतिहासः महाकाव्यलक्षणम् महाकाव्यानाम् उद्भवः विकासश्च महाकविपरिचयः – कालिदासः, अश्वघोषः, भारविः, माघः, श्रीहर्षः, मट्टिश्च। रामायणस्य रचनाकालः, सांस्कृतिकमहत्त्वम्, परकालीनसाहित्ये प्रभावश्च महाभारतस्य रचनाकालः, संक्षिप्तपरिचयः, सांस्कृतिकमहत्त्वम् च	07
एककः 4 लौकिकसंस्कृत साहित्येतिहासः नाटकानाम् उत्पत्तिः विकासश्च नाटकानां महत्त्वम् प्रमुखनाटककाराणां परिचयः – भासः, शूद्रकः, कालिदासः, विशाखदत्तः, हर्षः, मट्टनारायणः, भवभूतिः, अश्वघोषश्च। संस्कृतगद्यकाव्यस्य उत्पत्तिः विकासश्च प्रमुखगद्यकाराणां परिचयः – दण्डी, सुबन्धः, बाणमहर्षश्च	07
एककः 5 गीतिकाव्यानि कथासाहित्यं च • प्रमुखचम्पूकाराणां परिचयः— त्रिविक्रमगट्टः, सोमदेवसूरिः, भोजराजः • संस्कृतचम्पूकाव्यस्य उत्पत्तिः विकासश्च • गीतिकाव्यानां उद्भवः विकासश्च • कथासाहित्यस्य उद्भवः विकासश्च • प्रमुखगीतिकाव्यकाराः – कालिदासः, भर्तृहरिः, जयदेवः, अमरुकः, जगन्नाथः • प्रमुखकथासाहित्यानि – प. चतन्यम्, हितोपदेशः, बृहत्कथामंजरी, कथासरित्सागरश्च	07

अनुशासितग्रन्थाः—

1. संस्कृतसाहित्येतिहासः	—	लोकमणि दाहालः
2. संस्कृत साहित्य का समीक्षात्मक इतिहास प्राप्तिस्थानम्	—	कपिलदेव द्विवेदी
	—	चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः —

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

57

अध्यक्ष

विश्वविद्यालय अध्यापन विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय, उज्जैन

आचार्य-सत्रार्द्धपरीक्षापाठ्यक्रमः

(नियमितच्छात्राणां कृते)

चतुर्थसत्रार्द्धः

2015-16

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रेषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regsvvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvujain.org

66

अध्यक्ष

विश्वविद्यालय अध्यापन विभाग
महर्षि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय, उज्जैन

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्—प्रथमम्

विषयः काव्यशास्त्रम्(रसग ाधरः)

पूर्णा 50

एककः 1: रसग ाधरः (द्वितीयाननम्)

07

(संलक्ष्यक्रमध्वनितः विरोधिताशक्तिनियामकपर्यन्तम्)

एककः 2: रसग ाधरः (द्वितीयाननम्)

07

(प्रकरणशक्तिनियामकतः शब्दशक्तिमूलकध्वनिपर्यन्तम्)

एककः 3: रसग ाधरः (द्वितीयाननम्)

07

(अर्थशक्तिमूलध्वनितः उभयाशक्तिमूलकध्वनिं यावत्)

एककः 4: रसग ाधरः (द्वितीयाननम्)

07

(लक्षणामूलध्वनिः)

एककः 5: रसग ाधरः (द्वितीयाननम्)

07

(लाक्षणिकवाक्यानां शाब्दबोधनिरूपणम्)

अनुशासितग्रन्थः --

1. रसग ाधरः	—	जगन्नाथः (संस्कृतहिन्दीव्याख्योपेतः)
प्राप्तिस्थानम्	—	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः --

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1×5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2×5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4×5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम् – द्वितीयम्

विषयः काव्यशास्त्रम्

पूर्णा 50

(व्यक्तिविवेके प्रथमो विमर्शः)

एककः 1: व्यक्तिविवेकः (प्रारम्भतः शब्दखण्डनान्तो भागः)	07
एककः 2: व्यक्तिविवेकः (व्यंजनाखण्डनम्)	07
एककः 3: व्यक्तिविवेकः (अर्थनिरूपण रसादिप्रतीतिविचारपर्यन्तम्)	07
एककः 4: व्यक्तिविवेकः (रसानुमितिस्वरूपतः लक्षणायाः शब्दशक्तिविचारपर्यन्तम्)	07
एककः 5: व्यक्तिविवेकः (अवशिष्टो भागः)	07

अनुशंसितग्रन्थः –

1 व्यक्तिविवेकः	–	राजानकमहिममट्टः
प्राप्तिस्थानम्	–	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धम्

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम्-तृतीयम्

विषयः नलचम्पूकाव्यम्

पूर्णा 50

एककः 1: नलचम्पू: (पंचमोच्छ्वासे आरम्भतःकुररमरसहं 0 पद्यसंख्या 40 पर्यन्तो भागः)	07
एककः 2: नलचम्पू (पंचमोच्छ्वासे वककृतिनिनदं 0 इति पद्यतः समाप्तिं यावत्)	07
एककः 3: नलचम्पू (षष्ठोच्छ्वासः)	07
एककः 4: नलचम्पू (सप्तमोच्छ्वासः)	07
एककः 5: चम्पूकाव्यमधिकृत्यालोचनात्मकप्रश्नाः	07

अनुशंसितग्रन्थः -

1 नलचम्पूः	-	त्रिविक्रमभट्टः
प्राप्तिस्थानम्	-	चौखम्भाविद्याभवन, वाराणसी, उ.प्र.

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः -

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धः

साहित्यम्

प्रश्नपत्रम् – चतुर्थम्

विषयः स्वशास्त्रीयनिबन्धाः

पूर्णा 50

एककः 1: काव्यशास्त्रपरिचयः	07
(काव्यशास्त्रविषयः, काव्यप्रयोजनम्, काव्यहेतवः, काव्यस्वरूपम्, काव्यभेदाः, काव्यदोषाः)	
एककः 2: काव्यशास्त्रस्य सम्प्रदायाः	07
(रस-अलार-रीति सम्प्रदायाः)	
एककः 3: काव्यशास्त्रस्य सम्प्रदायाः	07
(वक्रोक्ति-ध्वनि-औचित्य सम्प्रदायाः)	
एककः 4: काव्यशास्त्रीयालारिकाणां परिचयः	07
(भरतः, धर्मकीर्तिः, भामहः, दण्डी, उद्भटः, वामनः, रुद्रटः, आनन्दवर्धनः, राजशेखरः, मुकुलभट्टः, भट्टतौतः, भट्टनायकः, कुन्तकः, अभिनवगुप्तः, धनजयः, महिमभट्टः, भोजराजः, क्षेमेन्द्रः)	
एककः 5: काव्यशास्त्रीयालारिकाणां परिचयः	07
(मम्मटः, रूय्यकः, हेमचन्द्रः, जयदेवः, विश्वनाथः, रूपगोस्वामी, केशवमिश्रः, अप्पय्य दीक्षितः, पण्डितराज जगन्नाथः)	

अनुशंसितग्रन्थाः –

1 संस्कृतकाव्यशास्त्रेतिहास	--	जगदीशचन्द्र मिश्र
2 संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास प्राप्तिस्थानम्	--	पी.बी.काणे चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककता अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

1 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1 × 5 = 5
2 लघूत्तरीयप्रश्नाः	2 × 5 = 10
3 दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	4 × 5 = 20
आन्तरिकमूल्यांकनम्	15

000

आचार्यपरीक्षापाठ्यक्रमः

चतुर्थसत्रार्द्धः

प्रश्नपत्रम्-पञ्चमम्

विषयः स्वशास्त्रीयपरियोजनाप्रतिवेदनम्

पूर्णांक 100

78

अध्यक्ष
विश्वविद्यालय अध्यापन विभाग
मूर्धनि पाणिनि संस्कृत एवं वैदिक विश्वविद्यालय, उज्जैन